

ZEEHARTEN & DRIJFZADEN

exotische geluksbrengers

Francis Kerckhof

Zeestromingen, ze brengen vreemde voorwerpen naar het strand. Voorwerpen met een geschiedenis, mythes en mysterie. Enkele van de meest fascinerende zijn drift- of drijfzaden, ook wel 'zeebonen' genoemd.

Drijfzaden zijn zaden waarvan we met enige zekerheid mogen aannemen dat ze met zeestromingen van ver afkomstig zijn, vanuit de tropische Amerikaanse regio of de Caraïben. Via de Golfstroom en de Noord-Atlantische drift bereiken ze Europa. Uit experimenten met drijvende flessen weten we dat het gemiddeld 14 maanden duurt om de overtocht Caraïben-Ierland te maken.

EEN ZEEHART

Tussen grote hopen gestrand zeewier en rommel vond ik jaren geleden een mooi plat hartvormig voorwerpje, glad en mahoniebruin van kleur en zo'n vijf centimeter in doorsnee. Er zat een eendemossel (zie GR 40) op, dus moest het al een tijd rondgedreven hebben en kwam het mogelijk van ver. Intrigerend.

Het was mijn eerste tropische drijfzaad, een zogenaamd zeehart, een van de bekendste. Het is het zaad van een snelgroeïende tropische liaan. De plant groeit in tropisch Centraal- en Zuid-Amerika. De zaden zitten in een enorme peul, zoals bij bonen en erwten, maar dan veel groter, tot wel 1 m lang. Ze hebben een erg harde zaadhuid die zelfs na een langdurig verblijf in zeewater ondoordringbaar blijft. Zeeharten kunnen tot wel 15-20 jaar blijven drijven.

Maar kunnen ze daarna nog ontkiemen? Niemand minder dan de grote Darwin was

erg geïnteresseerd in drijfzaden vooral vanwege hun verre afkomst. Hij toonde met verschillende experimenten (!) aan dat ze nog konden kiemen na weken in zeewater te hebben verbleven, tot verbazing van de toenmalige plantkundigen. Ook zeeharten kun je tot kieming brengen. Daarvoor dien je wel eerst enkele inkepingen te maken in de zaadhuid zodat water de kern kan bereiken. En ze binnenshuis en warm houden. Een serre is ideaal. In tropische omstandigheden vormt de houtige zaadhuid geen probleem omdat de omzetting van organisch materiaal veel sneller gaat.

DE BOON VAN COLUMBUS

Inderdaad de boon en niet het ei. Tot op vandaag kennen de bewoners van de Azoren zeeharten als *fava de Colón* of 'Columbus-boon'. Toen Columbus dergelijke zaden op het strand aantrof, zouden ze hem geïnspireerd en overtuigd hebben dat er nieuwe landen in het westen lagen. Vandaar. Tot lang na Columbus zagen zeelieden in zeeharten een gunstig voorteken en droegen ze zeeharten aan boord van hun schepen. Want, zo dachten ze, als deze zaden een jaar of langer op drift kunnen blijven vooraleer de Europese kusten te bereiken, dan zouden ze hun eigenaars ook wel beschermen tijdens hun lange en gevaarlijke reizen. Zeeharten spoelen op alle Europese kusten aan, van de Azoren tot in het noorden van

Drie hartvormige zaden van het plantengeslacht Entada aangespoeld op de Vlaamse stranden
© Aäron Fabrice de Kisangani

Noorwegen en IJsland. Je kunt ze treffen op bijna elk strand, maar vooral aan de westkust van Ierland of Cornwall. Bij ons zijn vondsten zeldzamer.

Strandingen van drijfzaden zijn reeds lang bekend en al in de 17^e eeuw wist men dat stromingen ze tot in Europa brengen. Toch bleef het populair om ze een anorganische herkomst (niet van levende materie afkomstig) toe te schrijven. Volksnamen als *adder- en adelaarsstenen* in Noorwegen, verwijzen naar een geloof als zouden het drijvende stenen zijn. Vondsten van zulke vreemde en zeldzame voorwerpjes spraken tot de verbeelding. Zeker meer traditionele gemeenschappen beschouwden drijfzaden als zeldzame en kostbare objecten. Mythen en legendes zijn er in overvloed over zeebonen en de krachten die ze bevatten. Dat leidde tot allerlei vormen van bijgeloof. In Noorwegen speelden ze een rol in de volksgeneeskunde, bij het baren bijvoorbeeld. Men droeg ze als amulet, ter afweer van hekserij en boze geesten. Verder zie je ze ook soms als hangslot, sleutelhanger of kinderspeelgoed. In de Orkneys, waar ze destijds vaak aanspoelden, maakte men er snuifdozen van. Tegenwoordig bieden zelfs souvenirwinkels en tuincentra deze decoratieve zaden aan, waardoor de herkomst van strandvondsten niet meer zeker is. Soms zijn strandvondsten begroeïd met eendenmossels of vertonen ze bijtsporen van zeeschildpadden. Dat wijst op een natuurlijke herkomst. Drijfzaden, het zijn mysterieuze kleine reizigers. Door hun lange reis en verre herkomst fascineren ze velen. Met wat geluk vind je er ook zo eentje – ik verzamelde er ondertussen al drie! En net als andere strandjutters ben ik altijd blij als ik er eentje in de vloedlijn zie liggen. En ik geloof graag dat ze geluk brengen.